

Elżbieta Osewska

"Katecheza dorosłych", red. K.
Misiaszek, J. Stala, Tarnów 2009 :
[recenzja]

Studia nad Rodziną 14/1-2 (26-27), 285-289

2010

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Katecheza dorosłych, red. K. Misiaszek, J. Stala, wyd. Biblos, Tarnów 2009, 611 s.

Tradycja Kościoła i źródła chrześcijańskiej praktyki katechetyczno-ewangelizacyjnej wskazują, że ewangelizacja i katecheza są pierwsze i najważniejsze, co jest również widoczne w celach duszpasterskich i wychowawczych. Bowiern dorosły człowiek jest pierwszym i podstawowym adresatem oraz podmiotem działania wspólnoty, ale także pierwszym podmiotem wychowywania dzieci i młodzieży. Należy podkreślić, że widoczne współcześnie osłabienie katechezy dorosłych jest spowolnieniem oddziaływań wychowawczych prowadzących do wiary dojrzałej. Wydaje się, że podkreślenie ważności człowieka dorosłego jest jednym z wielkich osiągnięć II Soboru Watykańskiego.

Stąd też należy zauważyć nową pozycję książkową „Katecheza dorosłych” powstałą pod redakcją ks. Kazimierza Misiaszka i ks. Józefa Stali, w której przedstawiono współczesne rozumienie oraz kierunki rozwoju katechezy dorosłych. Już w „Przedmowie” możemy przeczytać: „Historia katechezy dorosłych w Kościele ma swoje doświadczenia sprawdzonej praktyki, zapomnienia i trudnych powrotów. Starożytność chrześcijańska, a szczególnie czasy poapostolskie i Ojców Kościoła pozostawiły Kościołowi wzorcowy i paradygmatyczny model formacji osób dorosłych związany z katechumenatem i chrześcijańską mistagogią. Ojcowie Kościoła, wielcy katecheci tamtych czasów, ukazali i sprawdzili wciąż aktualną prawdę, i zarazem zasadę, że wszelki rodzaj formacji, jaki podejmuje Kościół, przynosi swoje najbardziej trwałe owoce tylko wówczas, gdy jest ona na pierwszym miejscu skierowana do dorosłych, wokół nich się koncentruje, a katecheza dorosłych jest podstawową, pierwszą ze wszystkich innych jej form, fundamentalnym dla nich punktem odniesienia” (s. 17). Omawiana książka została wydana w wydawnictwie diecezji tarnowskiej „Biblos” i ukazała się jako 81 tom w znanej dobrze w Polsce serii ACADEMICA, stanowiącej zbiór podręcznikowych syntez z zakresu teologii, filozofii, bibliistyki i psychologii adresowanych do studentów uczelni teologicznych i humanistycznych oraz pasjonatów tych dziedzin wiedzy. Niniejszy tom stanowi niejako zamknięcie przedstawionych zagadnień katechetycznych i pedagogicznych w tej serii. Recenzję wydawniczą omawianego tomu przygotowali: ks. dr hab. Jerzy Kostorz (Uniwersytet Opolski) i dr hab. Elżbieta Osewska (Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego).

Recenzowana praca jest bardzo obszerna, bowiem liczy 611 stron – i bardzo dobrze, gdyż tego rodzaju opracowań brakuje oraz niestety „katecheza dorosłych wciąż należy, z punktu widzenia praktyki, do kategorii pośledniej, nie do końca dowartościowanej, pomimo orzeczeń Magisterium Kościoła, że

jest ona podstawową, centralną, najznakomitszą” (s. 18). Recenzowana książka składa się z 22 artykułów podzielonych na pięć części.

W części pierwszej „Katecheza dorosłych w Kościele i dla Kościoła” Autorzy czterech tekstów (K. Misiaszek, „Kościół, który wychowuje: koncepcja Kościoła a katecheza [dorosłych]”; R. Buchta, „Dorosły w Kościele: wspólnota miejscem, przedmiotem i celem formacji chrześcijańskiej”; A. Filipiak, „Kościół w trosce o rozwój osoby ludzkiej. Personalistyczny rys formacji katechetycznej człowieka dorosłego”; T. Lenczewski, „Kościół w dialogu ze światem: aspekty społeczne formacji chrześcijańskiej ludzi dorosłych”) ukazali zależności pomiędzy Kościołem i katechezą, zwłaszcza katechezą dorosłych. Bowiem katecheza dorosłych jest najznakomitszą formą katechezy, gdyż dorośli są już zdolni do życia całą pełnią orędzia chrześcijańskiego. Wskazano również kilka ważnych postulatów, których spełnienie jest koniecznym warunkiem dojrzałości oraz dynamiki i skuteczności katechezy osób dojrzałych. Celem katechezy dorosłych jest dojrzałość oraz świadomość wiary osobistej człowieka, ale także jej charakter eklezjalny. Ważna jest również sama zmiana rozumienia i patrzenia na adresatów katechezy, gdyż katecheza dorosłych nabiera zdecydowanych rysów personalistycznych. Istotny jest jakościowy przełom, czyli odejście od zatrzymywania się głównie na treściach, a podkreślanie bardziej podmiotu, który jest przecież niepowtarzalną osobą ludzką.

Natomiast w części drugiej „Katecheza dorosłych – podstawowe linie i ukierunkowania”, znajdują się cztery teksty (D. Kurzydło, „Podstawowe założenia katechezy dorosłych”; R. Chalupniak, „Adresaci katechezy dorosłych”; J. Stala, „Katecheza dorosłych w programie duszpasterskim parafii”; W. Janiga, „Katecheza dorosłych w kontekście katechezy dzieci i młodzieży”). Teksty te zawierają podstawowe założenia katechezy dorosłych, a przede wszystkim podkreślają, że dorosły ma swoją własną duchowość i to inną od duchowości kapłańskiej i zakonnej. Z tego powodu katecheza dorosłych winna pomagać człowiekowi w rozwijaniu wiary głównie przez to, czym żyje na co dzień. Trzeba jednocześnie pamiętać o zróżnicowaniu adresatów katechezy dorosłych. Należy brać pod uwagę fakt, iż dorośli różnią się między sobą między innymi wykonywaną pracą, wiekiem, oczekiwaniami, doświadczeniami wiary i kontekstem społeczno-kulturowym. Wskazano również na parafię jako naturalne środowisko katechezy dorosłych, a równocześnie podkreślono, że parafia pełni pierwszorzędną rolę w procesie katechizowania. Parafia będąc „wspólnotą wspólnot” winna proponować nowe sposoby motywowania dorosłych wiernych do włączenia się w życie małych, parafialnych grup. Ważnym zagadnieniem jest również komplementarność relacji katechezy dorosłych

w odniesieniu do katechezy dzieci i młodzieży. Wynika z tego wręcz konieczność wzajemnego wspierania się i uzupełniania katechezy dorosłych oraz katechezy dzieci i młodzieży. Rodzi się też postulat przygotowania ramowego programu do katechezy dorosłych, ale skorelowanego z treściami obowiązującej „Podstawy programowej katechezy Kościoła katolickiego w Polsce”.

Z kolei w części trzeciej „Antropologiczne aspekty katechezy dorosłych” zamieszczono pięć tekstów (K. Franczak, „Dorosły w świetle nauk o wychowaniu – spojrzenie psychologiczne”; J. Mastalski, „Dorosły w świetle nauk o wychowaniu – spojrzenie pedagogiczne”; A. Potocki, „Dorosły – jego rola i status społeczny”¹; A. Zellma, „Wkład nauk o wychowaniu w rozwój katechezy dorosłych”; M. Paluszkiwicz, „Status rozwojowy człowieka dorosłego”), w których Autorzy spojrzeli niejako z różnych stron na dorosłego w świetle nauk o wychowaniu. Ukazano psychologiczną analizę dynamiki rozwoju społecznego, intelektualnego, emocjonalnego i moralnego człowieka dorosłego oraz pedagogiczną teorię jego wychowania, nauczania, a także przedstawiono socjologiczne aspekty funkcjonowania dorosłego w rzeczywistości postępującej globalizacji. Poznanie statusu człowieka dorosłego pozwoli skierować poszukiwania katechetyczne we właściwym kierunku. Dlatego z takiego spojrzenia zostały zaproponowane konkretne katechetyczne implikacje i postulaty.

W części czwartej opracowania „Teologiczne aspekty katechezy dorosłych” zgromadzono sześć opracowań (S. Łabendowicz, „Cele i zadania katechezy dorosłych”; Ł. Idem, „Dorosły w procesie dojrzewania wiary”; A. Kiciński, „Katecheza dorosłych w procesie budowania Kościoła dojrzałego”; S. Jaśkiewicz, „Katecheza dorosłych w funkcji tworzenia «cywilizacji miłości»”; J. Królikowski, „Treść katechezy dorosłych. Pytania i propozycje”; J. Kotowski, „Podstawowe tematy katechezy dorosłych”), w których zaprezentowano analizę procesu dojrzewania wiary, rozumienie celów i zadań katechezy dorosłych, rolę katechezy dorosłych w procesie odnowy Kościoła i budowania „cywilizacji miłości”. Zostały również wyartykułowane propozycje dotyczące treści katechezy dorosłych, które uwzględniają zubożenie religijne, wyzwania kulturowe, sytuację Kościoła we współczesnym świecie. Podkreślono także istniejący rozdźwięk między życiem wielu dorosłych a ich wiarą, co winno być przedmiotem zainteresowania katechezy.

Ostatnia, piąta część zatytułowana „Formy i metody katechezy dorosłych” zawiera trzy artykuły (M. Marczewski, „Katechumenalny model katechezy

¹ Należy zauważyć, iż podczas przygotowywania do druku, z pewnością niechcący nastąpiło „przekręcenie” i zmiana tematu artykułu o. prof. A. Potockiego, który wien brzmieć: „Dorosły jako rola i status społeczny”.

dorosłych”; E. Młyńska, „Kryteria doboru metod w katechezie dorosłych”; E. Osewska, „W poszukiwaniu nowych form katechezy dorosłych w Polsce”). Podjęto w niej zatem próbę określenia celu i zadań katechezy dorosłych, co jest ważne dla rozwoju i posiadania charakteru odpowiadającego osobom dorosłym. Bazując na nauczaniu Kościoła oraz refleksji dydaktyków, którzy zajmują się kształceniem dorosłych, wskazano na model katechumenalny implikujący integralność, dialogiczność, wspólnotowość oraz ciągłość katechezy. Zaprezentowano też próbę oceny działań duszpasterskich i katechetycznych, które realizują założenia katechetycznych dokumentów Kościoła w odniesieniu do katechezy dorosłych oraz wskazania nowych kierunków aktywności katechetycznej w tym względzie. W tym świetle starano się wskazać odpowiedź na pytanie „Jakiej katechezy potrzebuje współczesny dorosły chrześcijanin?”.

Każdy artykuł zawiera propozycje bibliograficzne, które stanowią solidny materiał źródłowy do dalszych poszukiwań. Na końcu recenzowanej publikacji zostały zamieszczone biogramy wszystkich Autorów, którzy pochodzą z różnych ośrodków naukowych w Polsce. Wynika z nich, iż Redaktorom udało się zaprosić i włączyć do tego projektu najlepszych specjalistów w Polsce. Stąd powstała książka, którą czytając zauważa się, iż Autorzy bardzo starali się, aby zaprezentować dzisiejszy stan i właściwy kierunek rozwoju katechezy dorosłych. Redaktorom książki udało się zatem podjąć próbę wpłynięcia na zmianę niejasnej i niedowartościowanej sytuacji katechezy dorosłych. Należy tylko mieć nadzieję, że po omawianą książkę sięgną nie tylko wykładowcy i studenci teologii, ale przede wszystkim wszyscy ci, od których bezpośrednio zależy dzisiaj i w przyszłości kondycja polskiej (i nie tylko!) katechezy dorosłych.

Na wartość oraz zachętę do zapoznania się z niniejszą publikacją wskazuje również już sam fragment z „Przedmowy”: „Oddajemy więc do rąk Czytelnika tom poświęcony katechezie dorosłych. Pragniemy w nim zwrócić uwagę na zarówno jej potrzebę, jak i specyfikę. Dlatego są w nim podejmowane treści teologiczne, eklezjalne, liturgiczne, dydaktyczne, historyczne, ale także i psychologiczne, pedagogiczne oraz socjologiczne. Dopiero bowiem w tak szeroko zaprezentowanej perspektywie katecheza dorosłych może ukazać się w całej swej niepowtarzalności i bogactwie. Jest kwestią zrozumiałą, że nie proponujemy gotowych wzorców, a tym bardziej scenariuszy katechezy skierowanej do dorosłych – wymagałoby to wydania nowej, pod tym kątem już opracowanej książki. Dziękując wszystkim Autorom za ich bogaty wkład w powstanie tego tomu, kontynuującego wcześniejsze treści, wyrażamy jednocześnie nadzieję, że problematyka w nim zawarta może w jakiejś

mierze przyczynić się nie tylko do dalszych studiów nad katechezą dorosłych, ale i do uwzględnienia jej w przyszłych pracach, wciąż koniecznych i pilnych, nad programami i katechizmami dla dorosłych” (s. 20).

Elżbieta Osewska

Rodzina drogą Kościoła. Księga Jubileuszowa na 25-lecie posługi pasterskiej Biskupa Łomżyńskiego Stanisława Stefanka TChr, red. M. Ozorowski, W. Nowacki, Łomża 2005, 559 s.

Rodzina jest podstawową komórką społeczną, w której człowiek rodzi się, rozwija, przyswaja system wartości, zdobywa doświadczenie i uczy się właściwych wyborów życiowych. Dlatego pośród wielu dróg Kościoła rodzina jest drogą pierwszą oraz z bardzo wielu powodów – najważniejszą, ale także jest drogą powszechną oraz jedyną i niepowtarzalną. Bowiern dzieje człowieka, jak także dzieje zbawienia ludzkości, toczą się właśnie poprzez rodzinę. Nic więc dziwnego, że Kościół otacza małżeństwo i rodzinę swoją troską, ponieważ doskonale wie, iż spełniają funkcję podstawową. Człowiek wychodzi ze swojej rodziny zrodzenia, aby następnie w nowej, założonej przez siebie rodzinie urzeczywistnić życiowe powołanie, gdyż rodzina jest najcenniejszym dobrem ludzkości. Jednak zwłaszcza we współczesnych czasach jest zauważalny coraz mocniejszy atak na te znaczące instytucje: małżeństwo i rodzinę.

Dlatego ze względu na ogromną troskę, jaką Kościół nieustannie otaczał i otacza rodzinę, a także ze względu na 25-lecie posługi pasterskiej wielkiego obrońcy i głosiciela chrześcijańskiego ujęcia małżeństwa i rodziny – ks. bpa Stanisława Stefanka TChr, wydaje się jak najbardziej słusznym zauważenie książki „Rodzina drogą Kościoła. Księga Jubileuszowa na 25-lecie posługi pasterskiej Biskupa Łomżyńskiego Stanisława Stefanka TChr”, która powstała pod redakcją ks. Mieczysława Ozorowskiego i ks. Wojciecha Nowackiego. Powyższe powody powstania recenzowanej publikacji zostały podkreślone w „Słowie wstępnym” bpa Tadeusza Zawitkowskiego, biskupa pomocniczego diecezji łomżyńskiej: „Wydanie tej Księgi Jubileuszowej ma swoje uzasadnienie: szósty biskup łomżyński Stanisław Stefanek w 80 rocznicę istnienia diecezji łomżyńskiej obchodzi 25-lecie swojej konsekracji biskupiej” (s. 9), a także w „Słowie od Redakcji”: „Rok 2005 w Diecezji Łomżyńskiej obfituje w doniosłe jubileusze: osiemdziesięciolecie powstania diecezji w Łomży, pięćdziesięciolecie święceń kapłańskich Biskupa Tadeusza Zawitkowskiego i przede wszystkim Srebrny Jubileusz posługi biskupiej Księdza Biskupa